

tapasztalatai, és különösen a saint-simonistákkal való ismeretségei, vezették Owenhez és az angol és amerikai radikális körökhöz, a chartisták és Jackson elnök körébe. A teljes útinaplónak mint szerves egésznek kiadása most már elkerülhetetlenül szükséges, természetesen a szövegben előforduló események szemléletes, műszaki adatok magyarázatával, beemlítve a korabeli történeti eseményekbe. Egy összkiadásnál függeléként feltétlenül közölni kellene Bölöni Farkas Sándor üldöztetésének naplóját.

Ugyancsak megoldandó feladat Bölöni Farkas útinaplójának hatása. Eddig is csak utalásokkal rendelkezünk a pozsonyi országgyűlési ifjúságára, Táncsicsra, Kossuthra és másokra gyakorolt befolyásáról, de a szövegszerű elemzés még nem történt meg. Nincs összképünk Bölöni Farkas hazatérése után kifejtett széleskörű és mélyreható társadalmi-politikai szervező tevékenységéről sem. Benkó Samu kiadványa így is hasznos cselekedet. A 379–383. lapon közölt bibliográfiai jegyzetek a magyarországi olvasó számára eddig hozzáférhetetlen közleményekre is felhívják a figyelmet. Bölöni Farkas Sándor amerikai útinaplójának ez az 5. kiadása, bármennyire is a legnagyobb példányszámú az eddigiek közül, nyomtalanul eltűnt a könyvforgalomból. Élénken illusztrálva a szerző élőszó-stílusának ma is élvezhetőségét.

Gál István

Lipták Gábor: Jókai Balatonfüreden. 2. átdolgozott és bővített kiadás. Bp. 1967. Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság. 87 l. 16 t.

Több mint öt éve számoltunk be a jelen múzeumi kiadvány első változatának megjelenéséről. Az új edíció magában foglalja a régi értékeit (helytörténeti és életrajzi ismeretek, telekkönyvi kutatás Jókai telekvásárlásáról, háza eladásáról stb.) s mentes annak néhány, általunk is szóváltott hibájától. Lipták Gábor Jókai balatonfüredi tartózkodásainak megrajzolásánál korábban nem használta fel Hegedűsné Jókay Jolán emlékiratait, és ezek kellő kiaknázása most számos érdekes részlettel gazdagította munkáját, kivált a kiegészítés körüli esztendőkre vonatkozólag. Egyszersmind azonban Hegedűsné évszám-tévesztéseire is rámutat: a memoár pl. a villa elkészültét 1871-re teszi 1870 helyett. A balatoni tárgyú írások könyvszerkezete szintén teljesebb és szakszerűbb lett, s ezt említésre méltóan gyarapítani majd csak a hírlapi cikkek teljes feldolgozása után lehet. Egyelőre valóban igazat kell adnunk a szerzőnek:

„Villájának eladása után is felkereste ugyan Füredet [Jókai], sőt utolsó nyarán is járt ott, de élete utolsó szakaszában már műveiben nem jelenik meg többé... a Balaton. (83.) Valóban a *De kár megvénülniben* csak egész futólag esik szó pl. Kiss Mihály táblabíró füredi nyaralásáról, a *megjelenítés* elmaradt. S hadd egészítsük ki egy ponton a bibliográfiát: a legismertebb balatonfüredi témájú elbeszélés, *A Balaton völgyénei*, sorozatban való megjelenése nem szerepel, holott ez az írás helyet kapott a *Hátrahagyott Művek* 2. kötetében. (75 skk.) Lipták Gábor részletesen méltatja a balatonfüredi tartózkodások s a Lukanich Ottíliaval nagyrészt itt szövődött szerelmi regény hatását *Az arany ember* létrejöttére; valamelyest kételkedni látszik azonban Ottília balatonfüredi, illetőleg arácsi nyaralásában, s a 27. lapon az egész esetet „legendának” nevezi. Pedig Mikszáth Jókai életrajzában idevágó része minden bizonnyal Fesztyné tájékoztatásán alapult, és Jókai Róza *Ákik elmentek* c. könyvében ki is tér Ottília és a költő kapcsolatára, noha Mikszáthtal ellentétben a leány balatoni üdüléséről nem tesz említést. Hiteles följegyzés Ottília vonatkozásban Erdődi-Harrach Bélának, *A Hon* egykori munkatársának visszaemlékezése is. (*Élet*, 1925.)

A könyvecske derekát múzeumi vezető alkotja, éppen ez ad alkalmat arra, hogy a gyűjtemény átalakítására vonatkozó javaslatunkat előadjuk. Bár az utóbbi időkben több változtatás történt, az 1954-i Jókai-kiállítás még a kelleténél jobban rányomja bélyegét a Jókai-házra, s az ötödik terem anyaga teljesen onnan került át. Elsősorban ezt, a ma már iskolás szemléletűnek mondható összeállítást kellene mással helyettesíteni. Tekintettel Balatonfüred földrajzi helyzetére, kézenfekvő a javaslat: ne csak Jókai Balaton-élményét tárja elénk a múzeum, hanem azt a sokszálú kapcsolatot is, amely Veszprém megye más tájaihoz, s ezen túl egész Dunántúlhoz fűzte. Mennyi színes dokumentum kerülhetne ide a költő pápai diákévről, herendi, továbbá zirci kirándulásáról, nem feledve, hogy az utóbbi közvetlen ösztönzést adott az *Enyim, tied, övé* kezdőfejezeteihez. A várpalotai várról vázlatot is őriz egyik notesze, a Somogy megyei Zala falucskából meg talán ő hozott ajándékba kapott rajtot haza, mert oda invitálta Zichy Mihály, a község híres szülötte. A Jókai-gyűjtemény mielőbbi felrészítését rendkívüli látogatottsága is sürgeti: ugyanannyira szem előtt van, mint a Petőfi Irodalmi Múzeum, s tán még több külföldi vendéggel dicsekedhetik, mint amaz.

Nagy Miklós